

У міру вивчення реально існуючих закономірностей та поглиблення знань про принципи вона доповнюється, розширюється.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що послідовна та неухильна реалізація розглянутих принципів є необхідною передумовою для підвищення ефективності адміністративної діяльності органів внутрішніх справ у природоохоронній

сфері, подальшого вдосконалення законодавства України з питань природоохоронної діяльності зазначених органів, сприяє успішному здійсненню природоохоронних функцій та вирішенню завдань, що постають перед ними в умовах побудови сучасної правової держави з пріоритетом забезпечення сприятливого для життя навколишнього природного середовища.

Список використаної літератури

1. Про міліцію : закон України від 20 груд. 1990 р. № 565-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
2. Бандурка О. М. Адміністративна діяльність. Частина Особлива : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. – Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. – 305 с.
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – № 31. – Ст. 429.
5. Про охорону навколишнього природного середовища : закон України від 25 черв. 1991 р. № 1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
6. Хіміч О. М. Забезпечення екологічної безпеки адміністративно-правовими заходами, які застосовуються міліцією : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Хіміч Ольга Миколаївна. – К., 2005. – 175 с.

Надійшла до редколегії 25.06.2012

КСЕНДЗЮК В. Ю. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПРИНЦИПОВ ПРИРОДООХРАННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНЫ

Определены основные положения (правила), на которых должна строиться и практически осуществляться административная деятельность органов внутренних дел Украины в сфере охраны окружающей природной среды.

KSENDZUK V. SOME ISSUES OF THE DEFINITION OF THE PRINCIPLES OF NATURE PROTECTION ACTIVITY BY INTERNAL AFFAIRS BODIES OF UKRAINE

Main provisions (rules) on which administrative activity of internal affairs bodies of Ukraine must be built and practically carried out in the sphere of environmental protection are determined.

УДК 330.338.242

С. І. ЛЕКАРЬ,

кандидат економічних наук,

заступник міністра внутрішніх справ України – керівник апарату

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Проаналізовано нормативно-правове регулювання діяльності державних суб'єктів у сфері забезпечення економічної безпеки держави.

У сучасних умовах дедалі більшої актуальності набуває забезпечення економічної безпеки держави, що пов'язано переважно з політичною та економічною нестабільністю, якою характеризується теперішній стан української державності. Тому досягнення стабільності є найважливішим завданням державної влади, і насамперед це стосується сфери забезпечення економічної безпеки.

Загальні проблеми економічної безпеки держави в сучасній науці достатньо широко розглядалися в працях таких вітчизняних та зарубіжних учених, як Л. Абалкін, В. Білоус, О. Бандурка, О. Барановський, І. Бінько, З. Варналій, О. Власюк, В. Геєць, Б. Губський, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, В. Мунтян, Г. Пастернак-Таранушенко, С. Пирожков, В. Тамбовцев, В. Шлемко тощо. Разом із тим, аналізуючи

сутність економічної безпеки в ринкових умовах, особливу увагу сьогодні необхідно приділити аналізу сучасного стану нормативно-правового забезпечення діяльності органів державної влади у сфері економічної безпеки, адже наразі в Україні ще не розроблена єдина державна політика у сфері забезпечення економічної безпеки, відсутня повноцінна система забезпечення економічної безпеки, недостатньо розвинута взаємодія між суб'єктами управління економічною безпекою країни. Наукова та практична значущість вирішення зазначених проблем зумовлює актуальність їх дослідження у даній статті.

Метою статті є аналіз системи нормативно-правових актів, що регламентують забезпечення економічної безпеки України та визначають правовий статус органів державної влади як його суб'єктів. Поставлена мета передбачає вирішення таких основних завдань: визначення поняття економічної безпеки держави як складової національної безпеки; встановлення системи державних суб'єктів забезпечення економічної безпеки, визначення їх правового статусу; окреслення можливих шляхів вдосконалення нормативно-правової бази у сфері регулювання діяльності державних органів влади щодо забезпечення економічної безпеки.

Державне регулювання економічної безпеки є особливим, специфічним видом державного управління, що охоплює соціально-економічну, політичну та інші сфери суспільного життя. Держава в особі її органів влади здійснює відповідні функції з метою забезпечення інтересів усього населення, стимулює розвиток ринкової економіки [1, с. 299–300]. Предметом діяльності органів державної влади як основних суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави є насамперед визначення і моніторинг чинників, що підривають стійкість соціально-економічної системи і держави (у короткостроковій та довгостроковій перспективі), а також формування економічної політики та інституціональних перетворень, що усувають або пом'якшують шкідливий вплив усіх чинників в межах єдиної програми економічної реформи [2, с. 9]. Отже, головною метою діяльності держави у сфері забезпечення економічної безпеки є державно-правовий захист економіки, під яким розуміють обґрунтовану систему заходів, що вживаються компетентними державними органами для охорони інтересів суб'єктів економічної діяльності й забезпечення розвитку ринкової економіки, а також своєчасне прогнозування, виявлення, запобігання та нейтралізація реаль-

них і потенційних загроз національним інтересам із залученням відповідних, спеціально створених сил і засобів [3, с. 11]. В. Котковський підкреслює, що дана діяльність стосується одночасно інтересів як кожної конкретної особи, так і соціальних груп, суспільства та держави в цілому, а досить часто – й інших держав, що зумовлює необхідність пошуку взаємоприйняттого балансу інтересів і є першочерговою управлінською проблемою, вирішення якої покладається саме на систему державного регулювання економічної безпеки [4, с. 5].

Систему нормативно-правових актів, що регламентують забезпечення економічної безпеки України та визначають правовий статус органів державної влади як суб'єктів її забезпечення, утворюють: Конституція України, Концепція національної безпеки України та Стратегія національної безпеки України, закони України: «Про основи національної безпеки України», «Про Раду національної безпеки і оборони України», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом»; податкове та валютне законодавство; законодавство України про приватизацію, банкрутство, зовнішньоекономічну діяльність; Кримінальний, Кримінально-процесуальний, Цивільний, Цивільний процесуальний, Митний, Бюджетний, Господарський кодекси України, укази та розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативні акти міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, міжнародні договори України та інші нормативно-правові акти у сфері регулювання відносин щодо забезпечення економічної безпеки держави. Нормативно-правова база встановлює та регулює відносини між усіма суб'єктами економічної безпеки, визначає їх права, обов'язки та відповідальність, а також порядок створення та застосування сил і засобів забезпечення економічної безпеки держави.

Конституція України [5] (ст. 17) відносить забезпечення економічної безпеки України до однієї з найважливіших функцій держави. Економічна безпека визначається як важлива складова національної безпеки – загального стану захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від реальних та потенційних внутрішніх та зовнішніх загроз у державно-політичній, економічній, соціальній, екологічній та інформаційних сферах [6, с. 59]. Конституційне закріплення терміна «економічна безпека» створило необхідну передумову для визначення та утворення системи економічної

безпеки, розробки відповідної законодавчої бази, визначення засад правового статусу органів державної влади як суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави. Згідно зі ст. 17 Конституції України обов'язок щодо захисту економічної безпеки держави покладається на всі органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, на усіх громадян України та їх об'єднання. Забезпечення національної (у тому числі й економічної) безпеки віднесено до обов'язків Президента України (ст. 106). Статтею 107 Конституції України передбачено також створення спеціального органу – Ради національної безпеки і оборони України, одним з важливих напрямків діяльності якого є координація і контроль діяльності органів виконавчої влади у сфері забезпечення національної, зокрема економічної безпеки держави.

Відповідно до конституційних положень систему економічної безпеки держави було вперше визначено у Програмі діяльності Кабінету Міністрів України, схваленій Верховною Радою України у 1996 р. [7]. Основи правового статусу, функції і повноваження державних суб'єктів системи забезпечення національної (в тому числі економічної) безпеки були встановлені у Концепції (основах державної політики) національної безпеки України у 1997 р. [8]. Концепцією визначено систему забезпечення національної безпеки в цілому як організовану державою сукупність суб'єктів, об'єднаних цілями та завданнями щодо захисту національних інтересів, що здійснюють узгоджену діяльність у межах законодавства України.

У 1998 р. був прийнятий Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» [9], яким детально визначено правові засади організації та діяльності головного в державі координуючого органу з питань національної безпеки – Ради національної безпеки і оборони України, встановлено її склад, структуру, компетенцію і функції. Функціями Ради національної безпеки і оборони України ст. 3 зазначеного Закону встановлює:

- 1) внесення пропозицій Президентіві України щодо реалізації засад внутрішньої і зовнішньої політики у сфері національної безпеки і оборони;
- 2) координація та здійснення контролю за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони у мирний час;
- 3) координація та здійснення контролю за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони в умовах воєн-

ного або надзвичайного стану та при виникненні кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України.

Відповідно до Указу Президента України «Питання Апарату Ради національної безпеки і оборони України» [10] у структурі Апарату Ради національної безпеки і оборони України в 2012 р. був створений окремий департамент – Департамент економічної та соціальної безпеки, діяльність якого безпосередньо спрямована на забезпечення координації та контролю органів виконавчої влади у сфері економічної безпеки держави.

У Законі України «Про основи національної безпеки України» 2003 р. [11] було закріплено правові основи національної безпеки та принципи її забезпечення, визначено основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності, зокрема в економічній. Указаний Закон (ст. 4) встановлює таких державних суб'єктів забезпечення економічної безпеки, як Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Рада національної безпеки і оборони України; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; Національний банк України; суди загальної юрисдикції; прокуратура України; місцеві державні адміністрації; Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України. Стаття 9 Закону визначає основні повноваження головних державних суб'єктів забезпечення національної (у тому числі економічної) безпеки. Контроль за реалізацією заходів у сфері національної (у тому числі економічної) безпеки відповідно до ст. 12 Закону здійснюється Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Радою національної безпеки і оборони України в межах їх повноважень, визначених Конституцією та законами України.

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики економічного розвитку є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Згідно з Положенням про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [12], до основних завдань Мінекономрозвитку України належить забезпечення реалізації в межах своїх повноважень державної економічної політики у сфері оборони

та безпеки. Мінекономрозвитку України відповідно до покладених на нього завдань:

- бере участь у розробленні механізму забезпечення економічної безпеки держави, децентралізації економіки та відповідних заходів;
- забезпечує в установленому порядку захист економічних прав і законних інтересів України, її суб'єктів господарювання;
- бере участь у розробленні та реалізації державної політики у сфері оборони та безпеки, в тому числі державних цільових програм у цій сфері, здійснює моніторинг ефективності їх виконання.

З метою визначення рівня економічної безпеки України як головної складової національної безпеки держави і переліку основних індикаторів стану економічної безпеки України, їхніх оптимальних, порогових та граничних значень, а також методів обрахування інтегрального індексу економічної безпеки Міністерством економічного розвитку і торгівлі України у 2007 р. була розроблена та запроваджена Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [13]. Методика базується на комплексному аналізі індикаторів економічної безпеки з виявленням потенційно можливих загроз економічній безпеці в Україні і застосовується Міністерством економіки України для інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки України в цілому по економіці та за окремими сферами діяльності на підставі офіційних даних статистичного обліку Державної служби статистики України, Державної податкової служби України, Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, Міністерства фінансів України та Національного банку України.

Відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України» у 2007 р. з метою своєчасного виявлення, відвернення і нейтралізації реальних і потенційних загроз національним (у тому числі економічним) інтересам України Президентом України була розроблена і затверджена Стратегія національної безпеки України [14]. У Стратегії національної безпеки України було конкретизовано загальні засади політики держави у сфері національної безпеки, в тому числі щодо забезпечення необхідного рівня економічної безпеки. Відповідно до Стратегії розвиток діяльності системи суб'єктів управління національною безпекою України має здійснюватися в напрямках:

- підвищення ефективності діяльності суб'єктів забезпечення національної безпеки з упереджувального отримання інформації для

своєчасного виявлення існуючих і нових типів внутрішніх і зовнішніх загроз, розроблення дієвих заходів щодо їх запобігання та нейтралізації;

- уточнення і чіткого розмежування завдань і сфер відповідальності суб'єктів забезпечення національної безпеки;
- усунення наявних суперечностей, неузгодженостей і прогалин у чинних законах та інших нормативно-правових актах з питань національної безпеки і оборони;
- активізації механізмів координації та контролю діяльності органів виконавчої влади з реформування Збройних Сил, інших військових формувань, передбачених законами України «Про основи національної безпеки України» і «Про Раду національної безпеки і оборони України» тощо.

Однією з ключових умов для досягнення цілей і завдань політики національної безпеки, визначених Стратегією, є запровадження дієвого державного контролю за її реалізацією (п. 4.3). Контроль за реалізацією Стратегії національної безпеки України здійснюють Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України в межах їхніх повноважень, визначених Конституцією і законами України.

Стратегія національної безпеки України, у свою чергу, є основою для розробки цілої низки конкретних програм за складовими державної політики національної (зокрема економічної) безпеки.

Таким чином, державний механізм забезпечення економічної безпеки складається з вищих органів державної влади, центральних органів виконавчої влади, правоохоронних органів, а також місцевих державних адміністрацій, на які покладаються відповідні функції із забезпечення економічної безпеки держави у межах їх компетенції. Нормативно-правова база, що визначає основи їх правового статусу та закріплює правові засади їх діяльності у сфері забезпечення економічної безпеки держави, на сьогодні складається з кількох рівнів нормативних актів: Конституції України, політико-правових документів програмного характеру – Концепції національної безпеки України, Стратегії національної безпеки України, базового закону – «Про основи національної безпеки України», інших – статутних і галузевих – законів, а також низки підзаконних нормативних актів у сфері регулювання відносин щодо забезпечення економічної безпеки держави.

Проведений аналіз правових документів дозволяє стверджувати, що в жодному з розглянутих нормативно-правових актів не передбачено чіткого надання державним органам влади повноважень у сфері захисту економічних інтересів держави, а також чіткого визначення їх місця в системі забезпечення економічної безпеки держави. Система забезпечення економічної безпеки держави та його нормативно-правовий механізм наразі потребують свого вдосконалення. Зокрема, система забезпечення економічної безпеки повинна відповідати таким основним вимогам:

– функціонування державних суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави у межах, визначених законом;

– наявність чіткої структури і функціонального розмежування повноважень державних органів влади у загальній системі забезпечення економічної безпеки держави;

– відкритість та прозорість діяльності відповідних органів, що входять до зазначеної системи.

Безумовно, такі документи, як Концепція національної безпеки України, Закон України «Про основи національної безпеки в Україні», а також затверджена Президентом України «Стратегія національної безпеки України» в цілому окреслюють загальні цілі, пріоритети та

завдання держави у сфері забезпечення необхідного рівня національної (у тому числі економічної) безпеки. Їх зміст спрямований на реалізацію довгострокової системної державної політики у сфері забезпечення національної безпеки країни. Проте зазначені документи лише фрагментарно окреслюють роль державних суб'єктів у реалізації загальнодержавної політики у сфері забезпечення економічної безпеки країни, що суттєво впливає на його ефективність.

Дані недоліки потребують негайного усунення шляхом внесення змін та доповнень до відповідних нормативних актів, а також, у разі необхідності, прийняття нових документів (зокрема, такого, як Закон України «Про економічну безпеку України», здатного стати реальною основою нормативно-правового механізму забезпечення власне економічної безпеки держави), що повинні містити в собі виключний перелік властивих кожному органу державної влади завдань, функцій та повноважень, чітко визначення його місця в загальній системі забезпечення та підтримки економічної безпеки держави, а також можливості його взаємодії із іншими державними та недержавними суб'єктами забезпечення економічної безпеки.

Список використаної літератури

1. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
2. Власик О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк. – К. : Нац. ін-т проблем міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України, 2008. – 48 с.
3. Економічна безпека : навч. посіб. / О. Є. Користін, О. І. Варантиновський, Л. В. Герасименко та ін. ; за ред. О. М. Джузі. – К. : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2010. – 368 с.
4. Котковський В. Р. Державне регулювання економічної безпеки в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Котковський Володимир Романович. – Запоріжжя, 2007. – 20 с.
5. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Коментар до Конституції України : наук.-попул. вид. / голова ред. колегії В. Ф. Опришко. – К. : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1996. – 378 с.
7. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України : постанова Верховної Ради України від 15 жовт. 1996 р. № 412/96-ВР // Голос України. – 1996. – 17 жовт.
8. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України : постанова Верховної Ради України від 18 лип. 1995 р. № 532 // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 10. – Ст. 85.
9. Про Раду національної безпеки і оборони України : закон України від 5 берез. 1998 р. № 183/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 237.
10. Питання Апарату Ради національної безпеки і оборони України : указ Президента України від 6 квіт. 2012 р. № 251/2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – 20 квіт. – № 28.
11. Про основи національної безпеки України : закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
12. Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України : указ Президента України від 31 трав. 2011 р. № 634/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – 21 черв. – № 17. – Ст. 789.
13. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] : наказ Мінекономіки України від 2 берез. 2007 р. № 60. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=98200&cat_id=32854.
14. Про Стратегію національної безпеки України : указ Президента України від 12 лют. 2007 р. № 105/2007 // Офіційний вісник України. – 2007. – 23 лют. – № 11.

Надійшла до редколегії 14.09.2012

ЛЕКАРЬ С. И. НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ КАК СУБЪЕКТОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Проанализировано нормативно-правового регулирования деятельности государственных субъектов в сфере обеспечения экономической безопасности государства.

LIEKAR S. NORMATIVE AND LEGAL REGULATION OF ACTIVITY OF PUBLIC AUTHORITIES AS THE SUBJECT OF ECONOMIC SECURITY

Normative and legal regulation of public authorities' activity in the field of ensuring economic security of the state is analyzed.

УДК 340.12:316.4.057.2

О. Л. МАКАРЕНКОВ,

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри історії і теорії держави та права
юридичного факультету
Запорізького національного університету

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ГАРАНТІЙ ПРАВА НА ІНФОРМАЦІЮ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДКРИТОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Розглянуто зміст та результат процесу створення гарантій права людини на інформацію. Обґрунтовано, що інституціоналізація системи таких гарантій є важливою умовою створення відкритого суспільства. Встановлено, що людина має право своєчасно отримувати достовірні, об'єктивні та повні відомості про всі важливі події. Таку інформацію людина використовує для ухвалення рішень, які забезпечують відкритість та розвиток суспільства.

В Україні та в усіх інших цивілізованих країнах належне забезпечення прав людини означає практичне здійснення нею правових можливостей та реалізацію власного життєвого проекту, що стає єдиною необхідною передумовою успішного розвитку всього суспільства. Інформація є основним ресурсом таких процесів, тому право на інформацію потребує детальної теоретичної розробки як умови його належного законодавчого врегулювання.

Питання впливу правових можливостей людини у сфері обігу інформації на інституціоналізацію системи гарантій інших людських прав і свобод достатньо широко досліджені вітчизняними (С. Бостаном, С. Гусаревим, М. Козюброю, А. Колодієм, Т. Коломоєць, В. Копейчиковим, О. Лисенко, С. Максимовим, Ю. Оборотовим, П. Рабіновичем, О. Тихомировим та ін.) і зарубіжними (В. Букреєвим, Л. Глухарєвою, Ж. Карбоньє, Д. Керімовим, Р. Челленом, О. Лукашевою, І. Мачиним тощо) вченими. Методологічні основи їх досліджень передбачають, зокрема, використання політико-правових та інших положень концепції відкритого суспільства К. Поппера. Утім, на сьогодні проблеми зв'язків інститутів гарантування права на інформацію в контексті розбудови відкритого

суспільства, у т. ч. у практиці вітчизняного державно-правового досвіду досліджені недостатньо ґрунтовно. З огляду на зазначене, тема нашої статті є актуальною для розкриття.

Об'єктом дослідження даної статті є суспільні відносини, що становлять зміст інституціоналізації системи гарантій прав і свобод людини. *Предмет* дослідження – інституціоналізація гарантій права на інформацію як умова забезпечення відкритості суспільства. **Мета** статті – охарактеризувати інститути гарантій права на інформацію як умову забезпечення відкритості суспільства. Завдання статті – визначити обумовленість відкритості суспільства належним законодавчим закріпленням системи гарантій права на інформацію; здійснити концептуальний аналіз процесів інституціоналізації цієї системи як умови формування відкритого суспільства.

Наразі єдиною позитивною перспективою розвитку людства є забезпечення всебічного розвитку кожної людини, який можливий тільки в умовах відкритого суспільства, де вже на практиці дотримуються принципів справедливості, верховенства права, демократичності, свободи та рівноправності, непорушності власності, поділу влади, економії ресурсів (у т. ч. часу) [1, с. 240–243] та інших цінностей розвиненої